

1. Zboží buď nakupováno ve velkém a dobré jakosti, neboť hospodářskou zásadou spolků spotřebních jest umožnění výhody nákupu ve velikém též pro nejmenší domácnost.

2. Kapitál potřebný k nákupu zboží zjednává se jednak hromaděním vlastního spolkového fondu z příspěvků a podílů členských, jednak rezervním fondem a, pokud tento nestačí, půjčkami neb kupováním zboží na úvěr.

3. Nákup děj se dle přísně reálních zásad obchodních, budíž přihlíženo ku příznivým konjunkturám a budíž opatřováno zboží dobré a laciné.

4. Zboží se prodává za hotové neb též na úvěr proti dostatečné jistotě.

5. Kupec musí při nákupu zboží docílití beze strádání úspor pro domácnost.

6. Fond rezervní tvoří se částí docíleného zisku, někdy též zápisným členů a slouží předkem k uhrazení možných ztrát.

7. Připouští se, by bylo do stanov pojato ustanovení, že se zboží prodává též nečlenům. Prodej nečlenům je v Anglii obvyklým a tento způsob razí si znenáhla cestu též v Rakousku, ježto tím rozvíjejí spolky spotřební větší činnost, mohou poskytovat svým členům větších výhod a stávají se s druhé strany přístupnými též širším vrstvám lidu.

8. Z přebytků hradí se předkem náklady režijní, zbytek pak věnuje se buď fondu rezervnímu neb rozdělí se co dividenda, pokud se týče, podíl na zisku mezi členy dle jich podílů.

III. Význam spolků spotřebních.

Spolky spotřební jsou v Rakousku ještě v počátcích. V r. 1888 bylo celkem 236 spotřebních spolků s 53.201 členy. Vše užitečné působení spolků spotřebních se všeobecně uznává; ve členech se vzbuzuje a zvětšuje smysl a způsobilost ke spojení, dělníci stávají se způsobilými ku správě větších podniků obchodních. Značných výhod, jež poskytují spolky spotřební, stávají se účastny široké vrstvy lidu a zejména méně zámožné obyvatelstvo. Velká mravní cena spočívá též v tom, že nutno šetřiti při spolcích úvěrních zásad hotového placení a poskytování zboží nejlepší jakosti. Dělnictvo zvyká si hospodářské organizaci, společnému jednání vynakládajíc prostředky ke společným účelům v ohledu národohospodářském, zásada sdružovací stává se obecnější a její značné výhody pronikají i nejmenší kruhy. Účel i tendence spolků spotřebních zasluhují tudíž toho, by stát je podporoval a jim úlevy poskytoval ohledně daní a poplatků.

IV. Daně.

Otázka tato je nyní upravena zák. z 25. října 1896 č. 220 ř. z. (zákon o přímých daních osobních). Dle § 83 cit. z. podléhají spolky spotřební dani výdělkové jako podniky veřejně účtující, když neobmezují činnost svou na své vlastní členy. Pokud však spolky tyto obmezují činnost svou (a sice nejen dle stanov, nýbrž též ve skutečnosti) na své vlastní členy, jsou od daně osvobozeny, pokud čistý výnos nepřevyšuje 300 zl. Jak sluší čistý výnos vyšetřiti, stanoví § 85 cit. z. z 1896. Viz čl. Podniky veřejně účtující a jich zdanění.

Spolky studentské viz Spolky.

Spolky úvěrní jsou buď samostatné spolky zaopatřující členům svým úvěr peněžný, ve kterémž případě spadají do kategorie spolků záloženských, neb jsou samostatnými organizacemi, zřízenými k naznačenému účelu a souvisejí úzce se spořitelny neb ústavami bankovními. Ohledně úvěrních spolků druhu prvního sluší poukázati na čl. Záložny, Společenstva výděl-

ková a hospodářská. Uvěrní ústavy spořitelen a bank posuzovati dlužno dle spolkového zák. ze dne 26. listopadu 1852 č. 253 ř. z. Organizace spočívá v tom, že poskytne spořitelna nebo banka kruhu úvěrníků, již tvoří dohromady spolek úvěrní, potřebné prostředky peněžné k eskomptu směnek úvěrníky těmito podaných. Úvěrníci ručí zpravidla za všechny závazky všech členů spolku úvěrního v poměru a do výše svého účastenství v úvěru. K přijímání členů a udílení úvěru jim jest dle stanov zpravidla zapotřebí souhlasu orgánů zastupujících zájmy dotyčné spořitelny nebo banky, takže tyto ústavy úvěrní nemají vlastní samosprávy, ač volí samy funkcionáře a censory. Též veškeré hospodaření se jměním přísluší při těchto ústavách úvěrních výhradně dotyčné spořitelně pokud se týče, ústavu bankovnímu. Dle § 83 lit. f zák. z 25. října 1896 č. 220 ř. z. (o přímých daních osobních) podléhají spolky úvěrní, pokud neobmezují činnost svou na své členy, t. zv. výdělkové dani z podniků veřejným účtováním povinných. Spolky úvěrní a záloženské, jejichž sazby odpovídají požadavkům § 1 zák. ze dne 1. června 1889 č. 91 ř. z. jsou však od daně této osvobozeny (§ 84 lit. e cit. z. z 1896).

Spolky zemědělské.

I. Část všeobecná.

Zemědělství lze čilým spolkovým životem mnoho povznésti. Toto přispění jest přímo nutným postulátem, aby mohlo zemědělství existovati a vzkvétati. Účelem zemědělských spolků jest: Povznášení zemědělství vzájemným poučováním, společným opatřením zemědělského inventáře, praktické provádění výzkumů na poli zemědělském a upotřebení nabytých zkušeností, uvědomování si zájmů zemědělských v ohledu hospodářsko-politickém, jakož i obchodním, konečně pak podporování zemědělského školství zřizováním a podporou zemědělských škol a zvláštních kursů, pořádáním výstav a podporováním kočovného vyučování. Mají tedy zemědělské spolky velkou úlohu a téměř nedozírné pole působnosti. Vývoj zemědělských spolků a společností spadá v dobu první polovice 18. století, ve kterém počala se zemědělství v jeho praktickém provádění věnovati větší pozornost a kdy poprvé uvažováno o politických a hospodářských poměrech, jež mají na zemědělství vliv. První zemědělské spolky měly však více povahu vědeckých a sociálních korporací, nežli společností odborných. Směrodatnou byla i v tomto oboru Anglie. Nejstarším zemědělským spolkem jest Society of Improvers in the knowledge of Agriculture in Scotland, v roce 1723 ve Skotsku založená; po ní následovala v roce 1753 založená, vynikající a do dnes plně působící Royal society of agriculture v Londýně.

II. Rakouské zemědělské spolky. První počín ke zřizování zemědělských spolků v Rakousku vyšel od císařovny Marie Teresie, tak jako obdobně v Prusku založil spolky zemědělské sám vrstevník její král Bedřich Veliký. Čilejší život spolkový vyvinul se však v Rakousku teprve ve 2. polovici tohoto století a to v čase, když již se spolky zemědělské ve všech kulturních zemích zdárně vyvinuly a rozšířily, tak že se i rakouské zemědělství vidělo nuceným, nezůstati pozadu; proto pojato v kruh působnosti ministerstva orby i podporování a provádění evidence všech zemědělských spolků. Povolení k zřízení a ustanovení takovýchto spolků, jakož i povolení změn v jich organizaci neb jejich statutech spadá v působnost ministerstva vnitra resp. financí, jež při tom mají se dorozmětí s ministerstvem orby. Co se týče organizace, dělí se spolky ty